

46. Si alter petat in mortali.
 47. Si velit vir seminare extra vas.
 48. Si petat cum veniali.
 49. Si petat amens, vel ebrius. De impedimento petendi ob incestum. Si immineat damnum sanitatis, aut prolis.
 50. Si conjux colibeat seminationem. Si uxor surgit, aut mingit. An puella oppressa possit semen expellere. Si senex saepe effundit extra vas.
 51. De cohabitatione, et de alimentis uxori debitis.

43. Distinguere hic oportet petitionem a redditione. In quantum ad petitionem spectat, per seloquendo, neuter conjugum tenetur petere, nisi praevideat in se, vel in altero periculum incontinentiae. Sufficit tamen ut uxor facite petat, ut vir teneatur ad eam accedere, ita omnes cum d. Thoma (1) qui ait: *Quando vir percipit per aliqua signa, quod vellet debitum, tenetur reddere.* Contra vero dicunt Sanch. Sot. etc. ex eod. d. Thoma, uxorem non teneri copulam praestare, nisi vir expresse petat. Excipe 1. cum Sanchez s. Antonin. Nav. etc., si potius erubescencia esset ex parte viri, puta si mulier esset ferae conditionis, vel magnae auctoritatis (2). Excipe 2. si vir esset in periculo incontinentiae, ut diximus; sed quia tunc probabilius, juxta Sanchez Coninch. Palud. etc., ex sola charitate uxor petere teneretur, facile posset excusari, si in petendo magnam pateretur verecundiam (3).

44. In quantum autem ad redditionem, conjux negans alteri debitum ordinarie graviter peccat. Sed dubitatur 1. an sit mortale, semel vel bis debitum negare? Si alter remisit petat, vel facile cedat precibus negantis, ex communi sententia non est mortale (et ne veniale quidem, si adsit causa), nisi alter sit in periculo incontinentiae, nec contra adsit gravis causa negandi. Si tamen ille serio et instanter petat, Castr.

(1) Suppl. q. 64. a. 2. (2) L. 6. n. 928. — (3) N. 929.

Tam. Boss. Croix etc. putant gravem esse materiam, nisi petat immoderate, puta quater in eadem nocte. Alii vero levem, ut Pont. Sanchez Sa Bonac. Hurtad. Ledesm. etc. et non videtur omnino improbabile, si alter non sit in periculo incontinentiae. Sic etiam Pontius Sanch. et alii communissime excusant a mortali conjugem qui differt reddere a die ad noctem, velsa nocte ad mane (4).

45. Dubitatur 2. an sit causa justa negandi debitum, si plures nascantur filii quam alii possint? Alii negant, Laym. Ronc. et Spor., quia procreatio prolis spectat ad precipuum finem conjugii; affirmant vero Sanchez Pontius Bonac. Boss. etc., quia in omnibus debitis magna difficultas excusat a solutione. Excipiunt tamen nisi in petente sit periculum incontinentiae; hinc quia periculum hoc vix poterit abesse; priorae sententiae magis puto adherendum (5).

46. Dubitatur 3. an conjux teneatur, aut possit reddere alteri petenti iam peccato gravi. Hic distinguendum: Si culpa se tenet ex parte actus, puta si vir petat in loco sacro, vel cum periculo abortus, scandalii, aut sanitatis alterutrius, tenetur uxor negare sub gravi; tunc enim vir non habet jus ad petendum; ita communiter Sanch. Pont. Conc. Bonac. Salmant. etc. cum d. Thoma (6). Si vero culpa se tenet ex parte petentis, puta si habeat votum, aut petat ob pravam finem, prima sententia cum Pont. La-Croix et aliis paucis tenet non licere ei reddere, nisi sit in potestate petenti se a culpa eximere, puta si peteret ob voluptatem aut alium malum finem; sed communis et probabilior sententia cum Suarez Lugo Tourn. Conc. Laym. Bonacina Salm. Castr. etc., docet posse et teneri ad reddendum, quia vovens retinet jus ad petendum (7). Tenetur tamen reddens, ut advertunt Sanch. Boss. Coninch. etc., ex charitate al-

(4) N. 940. — (5) N. 941. — (6) N. 943. v. certum. — (7) L. 6. n. 944.

terum monere ut desistat; at si desistere nolit, expedit ut ipse petitionem anticipet; sed merito ait Salm. uxores ad id raro teneri (1). Si vero petat conjux incestuosus qui jam privatus est jure petendi, alter non tenetur quidem, sed bene potest ei reddere, cum ipsi semper competat jus tam petendi quam reddendi: ita Sanch. Castrop. Bonac. Laym. s. Anton. Salm. etc. (2).

47. Dubitatur 4. an liceat uxori petere vel reddere viro volenti seminare extra vas post copulam inceptam? Alii negant, quia tenetur impedire peccatum viri; alii affirmant, quia ipsa dat operam rei licitae. Sed puto distinguendum inter petitionem, et redditionem: In reddendo, etsi probabile est cum Ronc. et Elbel, quod uxor possit negare debitum, et tamen teneatur, si potest sine suo gravi incommodo juxta primam sententiam; quia vir, cum sit abusus re debita, non habet jus ad illam; tamen probabilius est cum Sanch., quod post monitionem teneatur reddere, cum culpa se teneat non ex parte actus, sed personae, ut supra mox diximus. In petendo vero dicimus cum Ronc. et Elbel, uxorem non posse petere ab hujusmodi viro, quia tenetur ex charitate illius peccatum impedire. Excipe nisi gravem haberet causam petendi, nempe si esset in periculo incontinentiae, vel si alioquin perpetuo abstinere deberet a suo jure petendi; charitas enim cum tanto onere non obligat; unde non videtur teneri ad abstinendum, nisi per paucas vices (3); vide dicta in simili casu Tr. 4. n. 28. in fine.

48. Dubitatur 5. an conjux teneatur reddere petenti cum culpa veniali? Alii affirmant, alii negant; sed pariter ut supra distinguendum puto: Si copula est illicita ex parte petentis, nempe si petat ob voluptatem, vel mane ante communionem, tenetur alter reddere; si vero ex parte

(1) Ib. v. bene autem. — (2) N. 945. — (3) N. 947.

actus, puta si petit situ innaturali, vel tempore menstrui, aut puerperii, etc., tunc alter potest quidem reddere, si aliqua adsit causa v. g. ne incurrat illius indignationem; non tamen tenetur, nisi petens justam habeat causam petendi tali modo, aut tempore (4).

49. Deinde plura hic sunt notanda. Notandum 1. quod juxta communissimam sententiam non est obligatio reddendi debitum amentibus, vel ebriis, cum hi sint incapaces jure dominii, excipe nisi sint in periculo prodigendi semen, vel si non sint univere amentes, aut omnino ebrii; ita probabilius Sanch. Castropal. Bonac. Conc. Layman Soto Croix Busemb. Con., etc. contra Navarr. et Sylv. Caeterum communiter admittitur posse istis reddi, si absit periculum scandalii, aut abortus, puta cum uxor esset furiosa (5). Notandum 2. quod si vir rem habuit cum consanguinea alterius in primo vel secundo gradu, tenetur reddere, sed amittit ipse jus petendi ex cap. Si quis 1. De eo qui cognov., etc. et sic contra (6). Ut autem quis contrahat hoc impedimentum petendi, requiritur ut sciat legem, non tantum divinam sed etiam ecclesiasticam vetantem incestum: et probabiliter, ut sciat etiam hujusmodi poenam, ut dicunt Bon. Wigandt Castrop. Boss. Elbel Sanch. Laym., etc. (7) Notandum 3. quod si conjux timeat damnum tantum leve sanitatis ex redditione, tenetur reddere; et hoc est certum apud omnes. Si vero timeat grave damnum, nec tenetur, nec potest, nisi ipse vel petens sit in proximo periculo incontinentiae; aut nisi alias magna formidet dissidia, modo morbus quo inficiari veretur, non sit proxime tendens ad mortem; ita Pontius Sanch. Laym. et alii passim. Dixi *potest*, sed non tenetur, quia charitas eo casu excusat si reddat, sed non obligat (8). Solum autem periculum prolis nasciturae, nempe

(4) N. 946. — (5) N. 948. — (6) N. 949 et 1070. — (7) N. 1074. — (8) L. 6. n. 950.

quod ex tali coitu defectuosa nascatur, non excusat ab obligatione reddendi, ut verius docet d. Thomas (1) cum aliis, quia (ut ait) *melius est proli sic esse, quam penitus non esse* (2). Notandum 4. quod non tenetur conjux reddere, si laborat febris: Bon. Sanch. Per. Bus., etc. (3). Neque uxor, si experta sit non posse parere sine mortis periculo, ut communiter docetur (4). An autem possit reddere, si experta sit filios parere mortuos? Affirmat Layman sed communius negant Bonac. Bossius Rodriq. Victor, etc., nisi adsit periculum incontinentiæ, ut addunt Bonac. et Sanchez; quod periculum (ait Sanchez) maxime aderit, si ob hanc causam perpetuo deberent abstinere conjuges ab usu matrimonii (5).

50. Notandum 4. peccare mortaliter conjugem, si cohibeat seminationem, altero seminante: vel si post suam seminationem se retrahat, antequam alter seminet, quia hoc modo impeditur generatio. Tantum poterit permitti copulam interrompere, cum imminet scandalum aliorum, aut mortis periculum (6); vide dicta n. 40. Sic pariter peccat uxor, si statim post copulam surgit aut mingit, animo impediendi generationem, nisi hoc faciat ut supra ad scandalum, aut mortem vitandam. Dixi *statim*, quia non tenetur diu immota manere; ita Sanch. Pont. Salm. Bonac. Boss., etc. contra Tambur. (7). Puella autem oppressa extra matrimonium non potest sine peccato semen viri expellere, postquam illud jam recepit in matricem; tantum ipsa poterit impedire ne immittatur, ut rectius Pontius Tamb. Escob. et Leandr. (contra Sanch. et Boss.), quia nunquam potest semen receptum in matricem ejici sine injuria generationi humanæ (8). An autem liceat

(1) Iu 4. d. 32. q. un. a. 1. ad 4. — (2) L. 6. l. 951. — (3) N. 952. — (4) 953 — (5) Ibid. — (6) N. 918 et 954. — (7) Ib. v. dicunt. — (8) Ib. dub. aut. hpc.

viro copulari, si ob senectutem, aut aliam infirmitatem sæpe extra vas semen effundat? Licet, ut dicunt communissime Sanch. Laym. Bonac. Bossius La-Croix, etc. semper ac adest probabilis spes effundendi intra, quia tunc adhuc possidet jus ad copulam (9).

51. Notandum 6. quod conjuges ratione debiti reddendi tenentur cohabitare, non solum quoad domum, sed etiam quoad torum; nisi separentur ex consensu, absitque tunc periculum incontinentiæ, et damnum educationis. Vir autem licite potest suscipere aliquam brevem peregrinationem ex causa devotionis, vel alia honesta, etiam invita uxore: sed non uxor, invito viro. Potest imo vir etiam diu abesse, si id oporteat ad bonum publicum, vel familiæ: ita communiter Sanch. Castr. Bos. Laym. etc. Dicit autem Boss. cum Tolet. Sayro, quod vir tenetur tunc secum ducere uxorem, si commode possit (10). Quando vero uxor teneatur sequi virum, et vir eam ducere, vide dicta de quarto præcepto Decalogi Tr. 7. n. 13. Notandum 7. quod ob dotem non solutam nequit vir negare debitum, aut cohabitationem; sed non tenetur uxorem alere, si dos non solvatur culpa promittentis (et idem currit si uxor renuat cohabitare), nisi nulla extiterit promissio facta dotis; vel nisi uxor non habeat unde alere, et sine sua culpa dos non solvatur, aut nisi omittat cohabitare absque sua culpa (11). Casu vero quo vir deprehenderit uxorem fuisse adulteratam, bene poterit ei alimenta denegare, modo negare possit sine illius infamia, puta si crimen jam est notorium; ita communius et probabilius Sanch. Soto Salm. Trull.; etc. Idem dicunt Salm. cum aliis, si uxor admiserit oscula ab alio notoria, et etiam occulta, si fuerint nimis lasciva, vel si ipsa sit nobilis (12).

(9) Ib. dubit. 2. — (10) N. 939. — (11) Ib. dubit. 1. et 2. (12) L. 6. n. 939. dubit. 3.

PUNCTUM IV.

DE IMPEDIMENTIS IMPEDIENTIBUS.

52. *Quænam sint impedimenta.*
 53. *I. Vetitum. II. Tempus feriarum. An tempore feriarum vetetur consummatio. De benedictione sacerdotis. III. Catechismus. IV. Crimen. V. Sponsalia.*
 54. *VI. Votum. An Episcopus possit dispensare a voto castitatis.*
 55. *De clandestinitate, et proclamationibus.*
 56. *De obligatione denunciandi impedimenta, et quando denuntiatio impedit.*
 57. *An sufficiat fama. Si sponsi interrogati, etc. Si parochus sciat impedimentum.*
 58. *Quandonam Episcopus possit et debeat dispensare a Proclamationibus.*
 59. *An possit vicarius, aut parochus dispensare aut declarare.*

52. Duo sunt impedimentorum matrimonii genera: altera impedientia, nempe quæ reddunt illud illicitum, aut impediunt illius usum: altera dirimentia, quæ illud reddunt omnino nullum: et est certum, imo de Fide est utraque impedimenta posse ab Ecclesia constitui, prout declaravit Trident. sess. 24. can. 4. quia licet Ecclesia non possit irrita reddere Sacramenta, cum debita existunt requisita, nihilominus quia Sacramentum matrimonii subsistit in contractu, ideoque bene potest Ecclesia, justis existentibus causis, invalidare contractum; et cum desit contractus, nec Sacramentum adesse potest (1). In punct. sequenti loquemur de impedimentis dirimentibus, in hoc agemus de impedimentibus dumtaxat. Præter peccatum mortale, et excommunicationem, quæ reddunt matrimonium illicitum, adsunt sex alia impedimenta, quæ his comprehenduntur versusibus:

53. *I. Ecclesiæ vetitum, II. nec non tempus feriarum, III. Atque Catechismus, IV. Crimen, V. Sponsalia, VI. Votum.*

(1) N. 979.

Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

I. Vetitum: nempe Episcopi, aut parochi prohibitio, ob dubium, an forte adsit impedimentum, aut inhabilitas ad contrahendum (2). *II. Tempus feriarum*: feriæ sunt ab Adventu ad Epiphaniam, et a die Cinerum ad octavam Paschæ. Sed hic advertendum, quod talibus temporibus vetatur benedicere nuptiis, instruere convivium solemniora, non quidem matrimonium contrahere, nec sponsam in domum conducere, si hoc fiat sine solemnitate; nec prohibitum est matrimonium consummare, ut recte dicunt Bellarm. Sanc. Pont., et fuse id confirmat Lambertini, qui postea Benedictus XIV. (3), cum Pignatelli. Fill. Croix, etc. ac cum Declarat. S. C. dicens Canones allatos a canonistis esse de consilio non de præcepto (4). Et licet dicant aliqui peccari (sed tantum venialiter, ut communiter dicunt Sanch. Boss. Sot. Sa Escob. etc. (5) contra Concinam, qui contendit esse mortale) omnino omittere benedictionem quæ datur a parochio, aut a sacerdote de ejus licentia in missa pro hac re peculiariter designata pro primis nuptiis, nam secundæ non benedicuntur, ut præcepit Benedict. XIV. in Bulla *Etsi pastoralis*, §. 8. n. 4. edita 26. maii 1742.; nihilominus communius et probabilius dicunt Navar. Pont. Laym. Sanch. Bellarm. Castr. Salm. Viva, etc. cum Lambert. loco cit. matrimonium consummare ante benedictionem omni culpa vacare, et probatur ex Trident. sess. 24. cap. 1. et ex Rituali, ubi hoc non solum insinuat, sed etiam præcipitur, et clarius ex can. *Nostrates*, 30. qu. 5. ubi dicitur: *Sicque demum benedictionem, et velamen cælestis suscipiunt; peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus* (6) 3. *Catechis-*

(2) N. 982. — (3) Notif. 89. n. 17. — (4) L. 6. n. 984. — (5) N. 988. v. secun. — (6) L. 6. n. 984. dubit. 2.

mus : quid catechismi nomine veniat, alii dicunt esse Fidei professionem, quæ nomine baptizandi fit; alii aliter explicant. Cæterum hoc impedimentum cessavit per Tridentinum, ut dicunt Sanch. Coninch. Castrop. Salm., etc. cum quadam Declaratione S. C. (1). 4. *Crimen* : sub hoc nomine olim comprehendebantur quædam delicta, nempe incestus cum propria matre, raptus alienæ sponsæ, etc.; sed hoc impedimentum etiam desuetudine exolevit (2). 5. *Sponsalia*, nempe sponsalia cum alia persona inita, sed non dissoluta, de quibus *jam puncto antecedenti* sermo factus est.

54. 6. *Votum* : nempe simplex castitatis, aut religionis, aut non obediendi. Hic notandum est quod Episcopus ante nuptias contrahendas non potest dispensare in voto castitatis (cum votum est absolutum; secus si est pœnale aut conditionatum, juxta dicta *Tr. 5. n. 49.*); excepto, si non dispensaretur, adesset periculum incontinentiæ, aut alterius damni gravis ob moram, nec posset citius adiri Papam, ut dicunt communiter Sanch. Suar. Less. Nav. Sot. Silv. Salm. etc. (3); reservationes etiam ad ædificationem, non ad destructionem institutæ sunt. Initis autem nuptiis, bene potest dispensare Episcopus (et ut dicunt Salm. etiam Vicarius generalis ex concessione generali, quæ ei collata est omnium casuum episcopaliū) in voto castitatis post matrimonium edito, aut etiam ante illud, ut communius et probabilius dicunt Sotus Sanch. s. Aton. Conc. Nav. etc. ex s. Thoma (4). Et eadem facultate fruuntur etiam Mendicantes ut communiter dicunt Castrop. Wigandt Sanch. Suar. Tourn. Salmant. etc., vigore suorum privilegiorum (5). *Votum* tamen castitatis a conjugibus emissum communi consensu solus Pontifex potest dispensare, ut

(1) N. 985. — (2) lb. v. dicitur 4. — (3) N. 987. dub. 3. — (4) lb. dubit. 2. — (5) lb. v. an autem.

dicunt cum communi Sanch. Spor. Anacl. etc. apud Ferraris (6). Cæterum Episcopus, exceptis voto castitatis, et sponsalibus cum alia persona initis, potest dispensare in omnibus impedimentis impediētib; et in omnibus aliis, quæ post matrimonium suboriuntur; Castrop. Bon. Salm. Croix, etc. (7).

55. Præter allata adest impedimentum clandestinitatis, nempe cum matrimonium fit prætermis tribus proclamationibus, præscriptis a Trid. *sess. 24. cap. 1. de Reform. matrim.* Hæc ut fiant modo debito, oportet, 1. ut fiant a proprio paroco, aut ab alio sacerdote de ejus licentia. 2. Ut fiant in ecclesia populo ad Divina congregato, ut præscribit Tridentinum; licet probabiliter dicant Sanch. Barbosa et Ronc. posse eas fieri etiam tempore concionis, aut processionis; imo admittunt etiam Wigandt, Sanchez Layman Barbosa Boss. Escob. Fill. etc. (contra Pont. et alios) extra ecclesiam in loco magni concursus, quia sic jam finis Concilii obtinetur (8). 3. Ut fiant in loco originis, ut pluries declaravit S. C. (9). Unde si sponsi sunt diversarum parochiarum, oportet ut in utraque ecclesia fiant proclamationes; nisi esset (ut dicunt Laym. Boss. Salm. etc.) quod parochiæ essent inter se valde propinquæ. Et in casu quo alter sponsorum per breve tempus actualiter alibi moraretur, non satis est, quod ibi fiant proclamationes, sed oportet ut illæ fiant ibi etiam unde profectus est, ut valde probabilius dicunt (contra Pontium) Sanch. Coninch. Barbos. Ronc. etc. cum Declarat. S. C. Præterea notandum hic, quod si alter sponsorum est externus, parochus non debet ad proclamationes procedere, nisi prius coram Ordinario fide authentica de ejus statu libero constiterit, ut habe-

(6) Ferr. Bibl. v. Debitum conjug. a. 2. n. 4. — (7) lb. 6. n. 987. dubit. 3. — (8) N. 991 — (9) Ut refert Zacch. Ad. not. ac Croix l. 6. p. 3. n. 477.

tur ex instructione S. C. (1). 4. Tres præfate proclamationes debent fieri tribus diebus festis continuis, ut dicit Trid. *sess. 24., cap. 1.*, non autem immediatis, ut dicunt Sanch. Ronc. Pont. etc.; licet etiam probabiliter teneant Trull. Salm. Hurtad. Regin. etc. nihil obstare esse immediatos, dum Concilium aliud non præscribit, quam *tribus diebus festis*, et non addit ne sint immediati. Permittit etiam Salm. cum Aver. et aliis posse fieri proclamationes tribus diebus festis non continuis, modo non intercedant plures dies festivi; sed hoc recte Sanch. Castrop. Bonac. Escob. etc. non excusant saltem a culpa veniali (2). Hic advertendum quod si, factis proclamationibus, matrimonium non celebratur intra duos menses, præcipit Rituale (*lit. de Sacr. matr.*) ut illæ denuo fiant, modo aliud Episcopo non videatur.

56. Itaque proclamationibus jam absolutis, quæritur an quilibet impedimenti conscius, teneatur ad illud denunciandum, licet illud non posset probare? Negant Pont. Diana etc.; sed sententia verior, et communissima affirmat cum Sanch. Castrop. Coninch. Escob. Laym. Bon. Barb. etc., et ut probatur ex *cap. Præterea 12. de sponsal. et ex. cap. 22. Super eo de Test. et attest.* ubi dicitur: *Matre asseverante ipsos esse consanguineos, non debent conjungi.* Et ita sufficit ad impediendas nuptias fama impedimenti, licet illud sciret sub secreto naturali, etiam cum juramento, ut dicunt Sanch. Escob. Boss. Barbos. Salmant. etc. cum s. Thoma (3), qui docet secreti juramentum non obligare, ubi agitur de impediendo damno communi, aut tertii (4). Hoc tamen intelligitur quoties denuntiatio potest commode fieri, quia contra non tenetur testis denunciare cum gravi suo damno, aut cum gravi aliorum scandalo (5). Intelligitur item, facta

(1) L. 6. n. 991. dubit. 3 — (2) N. 992. — (3) 2. q. 70. a. 4. ad l. — (4) L. 6. n. 995. — (5) *ibid.* in fin.

monitiæ, quia antequam Episcopo aut paroco impedimentum deferat, tenetur sponso admonere (si admonitio est profutura) ut ab hujusmodi matrimonio desistant (6). Ad hoc autem, ut matrimonium impediatur ob testis denuntiationem, requiritur 1. ut ille non solum denuntiet, sed etiam deponat impedimentum, licet ceteroquin sponte ad deponendum se offerat, ut dicunt Sanch. Boss. Gutt. etc., modo ille non probasset famam impedimenti, quia tunc sufficit ut denuntiet, ut habetur ex *cap. Non in duo, de Sponsal.* 2. Requiritur ut deponat, aut denuntiet cum juramento. 3. Ex certa scientia, non autem auditu, excepto si impedimentum esset consanguinitatis, aut affinitatis, quia tunc sufficit, si illud sciverit a personis certis et fide dignis. 4. Requiritur ut testis non sit vilis conditionis, modo factum non sit adeo occultum, ut probari non possit aliter, nam ubi deficit potentia probandi, admittitur etiam probatio quæ ex se non esset sufficiens; ita communiter dd. (7).

57. Præterea super hac materia multa advertenda sunt. Advertendum 1. quod fama impedimenti sufficit ad impediendas nuptias, ut superius dictum est; sed hoc non currit, cum consanguinei sponsorum, ut dicunt Sanch. Castrop. Guttier. etc. ex *cap. Cum in tua, de spons.*, aut ipsi sponsi, ut addit Sanch., jurarent non adesse impedimentum (8). Advertendum 2. quod contrahentes, cum sunt legitime interrogati, tenentur aut fateri impedimentum, aut a nuptiis abstinere, licet impedimentum non sit probatum; nisi tamen occulte obtinissent dispensationem; tunc enim non tenentur patefacere impedimentum, cum illud non sit aliunde probatum; ita Silv. Laym. Sanch. Ronc. Boss. et alii communiter (9). Advertendum 3. quod parochus, Episcopus, aut alius iudex, si ipse tantum ha-

(6) N. 991. v. certum. — (7) N. 997. — (8) N. 999. — (9) L. 6. n. 1.000

buisset notitiam impedimenti, modo id non sciat sub sigillo confessionis, tenetur impedire matrimonium. Nec obstat dicere quod peccatori occulto non potest negari Sacramentum, cum ille publice petit; hoc enim currit cum aliud non evenit malum, quam sacrilega perceptio Sacramenti, secus autem cum interveniunt alia gravia damna, quæ plerumque accidunt ex matrimonii invalidis; ita recte docent Sanch. Castr. Boss. Coninch. Ronc. Escob. etc. contra Pontium (1). Et hic advertendum parochum teneri suavi gravi, cum aliquod celebrandum est matrimonium, investigare diligenter utrum aliquod subsit impedimentum (2).

58. Advertendum 4. quod Episcopus, juxta Trident. Sess. 24. c. 1. de reform. matrim. potest ex tribus duas proclamationes dispensare; ut unica tantum, et etiam ut nulla fiat, cum justa intervenit causa, ut cum suspicio probabilis habetur matrimonium malitiose impediri, ut dicitur in textu Concilii; et etiam ob alias causas, ut dicunt Sanch. Barbos. Pont. Cabass. Bonac. Bos. Salm. etc., nimirum si nuptiæ celebrandæ essent inter primarios homines, aut inter senes, aut inter personas valde dispares conditione, ætate, divitiis, aut alia qualitate: aut si moraliter certum esset nullum subesse impedimentum: aliter Episcopus, si dispensat, semper se certum saltem aliunde facere debet impedimentum non adesse (3). Et cum dispensatio necessaria esset ad evitandum grave damnum spirituale aut temporale, aut ad auferendum aliquod impedimentum alicujus notabilis boni, etiam privati, tunc (ut dicunt Ronc. Sanch. Barb. Castrop. Bonac. Filiuc. Boss. Conin. etc.) Episcopus tenetur ad dispensandum, ut esset 1. si probabilis timor haberetur, ne matrimonium injuste impediretur. 2. Si matrimonium necessarium esset ad evitan-

(1) N. 1002. — (2) N. 54. v. certum. — (3) N. 1006.

dam infamiam sponsi, aut prolis, v. g. si præcessisset defloratio, et sponsus jamjam moriturus esset, aut discessurus in longinquam regionem, aut timeretur ne mutaret voluntatem. 3. Si parentes cogent filium ad ducendam indignam. 4. Si timeretur aliquod periculum spirituale aut temporale. 5. Si immineret tempus Adventus, aut Quadragesimæ, ut addit Roncaglia, et ita pariter ob quamcumque aliam rationabilem causam, juxta prudentum judicium (4). Dicit tamen Boss. (5) quod si forte Episcopus his stantibus causis injuste negaret dispensationem, ipsi recurrere debent ad judicem superiorem; non possunt tamen contrahere, nisi cum periculum esset in mora, et ad Superiorem adeundi non suppeteret facultas. Advertendum hic ex Concilio præcipi quod, cum dispensetur in proclamationibus, ante consummationem denuntiationes in ecclesia fiant, nisi Ordinarius judicaverit, ut remittantur. Insuper advertendum id quod mandat observari Bened. XIV. in Bulla *Nimiam licentiam* (edita 18. Maii 1743.) ubi vetat, ne Episcopi alii sacerdoti quam parochi licentiam assistendi matrimoniis dent, nec dispensent in denuntiationibus, nisi urgente legitima, gravissima et ineluctabili causa, cum apertissime intelligant ex Trident. facultatem effrenatam ac immoderatam dispensandi sibi non adesse. Et ne committant facultatem contrahendi coram alio sacerdote, quam parochi, priusquam ex diligentibus adhibitis sibi tuto constituerit nullum interponi impedimentum.

59. Quæritur hic tandem, an Vicarius generalis, et etiam parochus possint in denuntiationibus dispensare? Quoad Vicarium generalem probabilius est, quod possit, dum ipse cum Episcopo unum efficit tribunal; ita communissime Sanch. Castr. Bon. Wig. Elbel Barb. Navar. Ronc. Fill.

(4) N. 1005. v. docent. — (5) Boss. t. 1. c. 7. n. 34. de matr.

contra Pontium et Dianam (1). Parochus contra non potest, quia ille nulla potitur jurisdictione. Unde si præsumit assistere ad matrimonium sine denuntiationibus, incurrit suspensionem ab officio tribus annis, sed hæc est ferenda sententiæ, ut habetur ex cap. *Cum inhibitis*, §. *Sane, de clandest. desp.* Probabiliter tamen dicunt Sanch. Laym. Croix. Ronc. Gob. et Elbel, quod in casibus, in quibus Episcopus tenetur dispensare, et non possit ad eum confugere, et contra periculum dilationem non patere, in eo casu parochus non potest quidem dispensare, sed potest (modo ei constet non subesse impedimentum) declarare tunc non obligare præceptum denuntiationem. Imo addunt Pont. Castrop. Boss. Salmant. Busemb. Sanc. Conc. Sot. Escob. etc. ipsosmet sponso, si certi sunt nullum adesse impedimentum, posse, omissis denuntiationibus, contrahere (2).

PUNCTUM V.

DE IMPEDIMENTIS DIRIMENTIBUS.

60. *Innuuntur impedimenta dirimentia.*
61. *I. De impedimento erroris circa personam, et circa qualitatem.*
62. *II. Conditionis. III. Voti, IV. Cognationis.*
63. *V. Criminis.*
64. *VI. Disparitatis cultus. VII. De violentia, et metu.*
65. *VIII. De imped. Ordinis IX. Ligaminis X Publicæ honestatis.*
66. *XI. Ætatis.*
67. *XII Affinitatis.*
68. *De impedimento ad petendum.*
69. *Quinam dispensare potest in hoc impedimento.*
70. et 71. *XIII. De clandestinitate, et de assistentia testium. De parochi assistentia.*
72. *De vagis, et exteris.*
73. *Quenam assistentia parochi requiratur*
74 et 75. *XIV. De impotentia.*
76. *XV. De raptu.*

60. Impedimenta dirimentia (præ- (1) L. 6. n. 1007. — (2) lb. dubit. 2.

ter defectum consensus) sunt sequentia:

1. *Error*, 2. *Conditio*, 3. *Votum*, 4. *Cognatio*, 5. *Crimen*, 6. *Cultus disparitas*, 7. *Vis*, 8. *Ordo*, 9. *Ligamen*, 10. *Honestas*, 11. *Ætas*, 12. *Affinis*, 13. *Si clandestinus* 14. *et impos*, 15. *Raptoe sit mulier, nec parti reddita tute.*

Hæc socianda velant connubia, facta retractant.

61. Sermo sit de singulis sigillatim. 1. *Error*: Error circa personam lege naturæ irritat matrimonium, licet sit vincibilis, et etiamsi concomitans, qui causam non dedit contractui, adeo ut etiam cognito errore, pariter nuptiæ contractæ fuissent (3). Error contra circa personæ qualitatem, v. gr. si illa judicata fuerit nobilis, virgo, aut dives, et talis non reperitur, certe non irritat matrimonium; et hoc currit juxta communem sententiam, et veriorem cum Sanch. Mol. Laym. Nav. Conc. Hab. Ronc. Less. Gon. Salm. etc. cum s. Thoma (4), contra Pontium, et alios paucos, etiamsi error dederit causam contractui; nam intercessit jam consensus circa substantiam matrimonii, quæ consistit in verificatione personæ; alioquin si verificandæ essent omnes qualitates a sponso apprehensæ, innumerabilia matrimonia restarent dubia, et litibus obnoxia (5). Qualitas tamen si redundaret in substantiam, communiter dicunt dd. tunc errorem circa qualitatem irritare matrimonium. Tres dantur regulæ quibus dignosci possit quando error circa qualitatem redundet in substantiam. *Prima*, cum quis actu intendit, aut prius, voluntate numquam mutata, intellexit non contrahere, nisi sub illius qualitatis conditione; ita

(3) N. 1010. — (4) Suppl. q. 51. a. 2. in corp. ad 1. et ad 3. — (5) L. 6. n. 1011. et 1012.

Sanch. Pont. Castr. Salm. et alii communiter (1). *Secunda*, cum qualitas est propria et individualis alicujus certae personae, v. gr. si quis intendit contrahere cum primogenita regis Galliae; ita Castr. Petrocor. Habert Laym. Holzm. et Spor. Secus autem si intenderet contrahere cum una filiarum regis, quia tunc qualitas non est individualis, sed communis aliis filiabus, et tanto minus si intenderet contrahere cum filia regis, nisi esset quod principaliter intenderet non contrahere, nisi cum persona regali (2), ut dicemus mox infra in tertia regula. *Tertia*, cum contrahens principaliter intendit qualitatem, et minus principaliter personam, ut si diceret: *Volo ducere nobilem, qualem puto esse N. N.* Secus autem esset, si diceret: *Volo ducere N. N. quam puto esse nobilem*; ita Sotus Silv. Abul. Holzm. Cabass. et alii cum s. Thoma (3).

62. II. *Conditio*: Per conditionem intelligitur servilis; unde si ex ignorantia cum serva contrahitur, matrimonium nullum est (4), et hoc etiam si ignorantia esset crassa, ut probabilius dicunt Sanchez Conin. Salm. etc. contra Sotum (5). Secus autem si jam sciret illam esse servam, tunc enim valide contraheret, fieret tamen irregularis ex *Can. Si quis, dist. 34.* (6) Sicut etiam esset validum matrimonium, si ipse esset servus, uti probabilius tenent cum s. Thoma (7) Sanch. Salm. Bonac. etc. (8). Idem currit, prout probabilius dicunt Sanch. Salm. Bon. etc. contra Castropalaum (9), si serva ob matrimonium fieret libera ut evenit cum Dominus ipsemet chirographum dotale dat servae, aut eam in uxorem dat alteri ignoranti esse servam. III. *Votum*: intelligitur solemne castitatis vel ob Ordinis sacri susceptionem: vel ob

(1) L. 6. n. 1013. et 1014. — (2) N. 1015. — (3) N. 1016. — (4) N. 1017. — (5) N. 1019. — (6) N. 1018. — (7) Suppl. q. 52. a. 1. ad 1. — (8) L. 6. n. 1018. v. si vero. — (9) N. 1022.

religiosam professionem spontaneam dicitur *spontaneam*, nam illa emissa metu, nulla est (10). An autem Papa possit dispensare in voto in professione emisso, probabilissimum est posse, cum s. Thoma (11) s. Antonin. Suar. Castr. Less. Sanch. Cajet. Pont. etc. (12). Et idem dicitur de voto sacri Ordinis (13) IV. *Cognatio*: Triplex est cognatio: *legalis*, quae oritur ex adoptione perfecta, nempe facta principis supremi rescripto; et haec dirimit matrimonium inter adoptantem et adoptatum; et inter uxorem et descendentes adoptati, et inter uxorem adoptantis, ac inter ejus consanguineos in primo gradu: ita ex *c. Per adoptionem 3. q. 3. et ex c. Diligere 30. q. 3.* (14) *Spiritualis* est illa quae oritur ex Baptismo, aut ex Confirmatione, et haec dirimit matrimonium inter baptizantem et baptizatum, inter patrum et baptizatum, et parentes baptizati, ut ex *c. 1. de Cogn. spir. in 6. et ex Trid. sess. 24. c. 2. (15)*. Vide dicta *Tract. 14. n. 33. et 53.* Tertia denique est *carnalis*, quae provenit ex consanguinitate personarum quae ex eodem stipite descendunt: et haec in linea transversali lege ecclesiastica matrimonium dirimit usque ad quartum gradum; sed in linea recta semper (16). An autem in linea recta hoc sit lege naturae, an Ecclesiae, questio est: caeterum probabile est in primo dumtaxat gradu lege naturae prohibitum esse matrimonium in linea recta, adeo ut in reliquis gradibus possit Papa dispensare, ita Less. Lug. Sanch. Salm. Ronc. etc. Vide dicta *Tract. 9. n. 18.* Ad distinguendos gradus consanguinitatis, haec traduntur regulae: I. In linea recta: tot sunt gradus, quot sunt personae inempto stipite, qui nunquam in numero computatur. II. In linea transversali: quot gradibus sponsus distat a

(10) N. 1024. — (11) in 4. d. 38. q. 1. ad 4. ad 1. — (12) L. 3. n. 256. — (13) lb. et l. 6. n. 897. 898. et 1039. — (14) N. 1027. — (15) N. 1028. — (16) N. 1029.

communi stipite sponse, tot distat inter se III. In linea transversali *iniqua* quot gradibus consanguineus remotior distat a stipite, tot distat inter se (1). An autem debeat in dispensatione exprimi gradus proximior, vide *seq. n. 86.*

63. V. *Crimen*: Crimina matrimonium dirimentia sunt homicidium, adulterium et raptus. De raptu dicitur infra n. 76. Loquendo igitur hic de homicidio, et adulterio, hoc impedimentum tribus in casibus incurritur, nimirum, 1. Utroque patrans (to patrans respicit solum homicidium, non vero adulterium). 2. Uno patrans. 3. Nemine patrans. Et I. *utroque patrans* intelligitur cum ambo sponsi conspirant (sed sine adulterio) in conjugis mortem, quocum alter eorum matrimonium ligatus erat, sine matrimonii ineundi cum eo (2); saltem cum alter sponsorum talem habuit finem et complicitatem communiavit; ut probabilius tenent Pont. Vasq. Peyr. Diana Salm. etc. contra Sanch. et Castrop. qui affirmant impedimentum incurri, etiamsi finis praedictus matrimonii parti alteri participatus non fuerit. Caeterum ego puto sufficere, seu saltem requiri ut indicia sufficientibus manifestatus sit, v. gr. donis, litteris amatoris, aut aliis signis amoris et familiaritatis quae inter partes intercesserunt (3). II. *Uno patrans*, cum una pars tantum, altera inscia, conjugem suum dedit morti; sed amplius adulterium commisit cum parte cui nubere cupit, ut ex *can. Si quis vivente 5. Caus. 31. q. 1. et cap. Propositum 1. de eo qui duxit* etc. Sed ad incurrendum hoc impedimentum requiritur 1. ut adulterium praecedat homicidium; 2. ut adulterium sit perfecte consummatum cum seminatione intra vas non tantum ex parte viri sed etiam mulieris, juxta sententiam s. Bonav. Innoc. Hostiens. Viguer. et P. Concina, qui tradit eam ut com-

(1) Lib. 6. n. 1029. v. prima. — (2) N. 1033. v. ex 1. capite. — (3) N. 1034.

munem; et merito probabilem vocant Sanchez Castrop. Ronc. Salm. etc. Ratio, quia hoc impedimentum habet rationem poenae, et quaevis poena non incurritur, nisi crimen sit perfecte consummatum in suo genere; ut autem adulterium sit perfecte consummatum, requiritur ut adulterium fiat una caro per utriusque seminationem mixtionemque seminum; ait enim d. Thomas, (cujus verba proferemus infra n. 68. in fin.) quod tantum per mixtionem seminum vir et femina efficiuntur una caro (4). Requiritur 3. ut uterque adulter sit consensu prioris matrimonii; quare probabiliter (ut dicunt Sanch. Rebell. Aversa Bus. et Salm.) excusat ignorantia etiam culpabilis, si non sit affectata (5). Requiritur 4. ut occisio sit patrata eo fine, ut ducere possit adulteram, et talis finis sit ei manifestatus (saltem signis supra narratis); ita Sanch. Pont. Vasq. Salm. Perez etc. (6). III. *Neutro patrans*, intelligitur cum non intercessit homicidium, sed tantum adulterium cum matrimonii promissione, ut habetur ex *cap. fin. de eo qui duxit*, etc. Ad incurrendum hoc impedimentum requiritur primo ut adulterium et promissio intercesserint vivente conjugate. Secundo ut promissio non sit revocata ante adulterium. Tertio ut promissio sit acceptata. Haec certa apud omnes habentur (7). Alia sunt dubia, quocirca dicimus I. probabile esse cum Sanch. Castrop. Gutt. (contra Pont. etc.) ad acceptationem non sufficere solam adulterae taciturnitatem (8). Dicimus 2. probabilius et communius esse cum Laym. Bon. Salm. Holz. Croix Spor. etc. (contra Sanch. Castr. etc.) non sufficere promissionem fictam, dum textus citatus requirit promissionem, qualis non est promissio ficta (9). Dicimus 3. non sufficere conditionatam promissionem; cum enim agatur de poe-

(4) N. 1036. v. hinc autem. — (5) lb. v. requir. 5. — (6) lb. v. requir. 6. — (7) N. 1037. — (8) N. 1038. — (9) N. 1039.